

BEGUNSTIGING BIJ LEVENSVERZEKERING

BEGUNSTIGING BIJ LEVENSVERZEKERING

Nicolas CARETTE
(ed.)

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

Universiteit
Antwerpen
Onderzoeksgroep
Persoon en Vermogen

Begunstiging bij levensverzekering
Nicolas Carette (ed.)

© 2013 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverafbeelding: Michelangelo (Buonarroti, Michelangelo 1475-1564): Center of the ceiling: Creation of Adam – detail (the hands) [before restoration]. Vatican, Sistine Chapel. © 2013. Photo Scala, Florence.

ISBN 978-94-000-0434-4
D/2013/7849/80
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF

Aloïs VAN OEVELEN
Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen

Het voorliggende boek bevat de geactualiseerde en uitgebreide referaten van de druk bijgewoonde studienamiddag die op 29 mei 2012 door de onderzoeksgroep “Persoon en Vermogen” aan de Universiteit Antwerpen werd georganiseerd over “Begunstiging bij levensverzekering”.

Het initiatief voor de organisatie van deze studienamiddag ging uit van Nicolas Carette, die op 22 februari 2011 aan de KU Leuven zijn doctoraatsproefschrift verdedigde over “Het derdenbeding”.¹ Met ingang van 1 oktober 2011 werd hij benoemd tot docent aan de Faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen.

De link tussen het derdenbeding en de levensverzekering is vlug gelegd. Wie de handboeken van verbintenissenrecht en de publicaties over het derdenbeding raadpleegt, zal er meestal als een van de eerste en belangrijkste toepassingen van deze rechtsfiguur de begunstiging bij levensverzekering aantreffen, indien de begunstigde althans een derde is.² Zoals Nicolas Carette terecht schrijft, bood het derdenbeding “het nodige vehikel om de begunstiging van de levensverzekering te onderbouwen”.³

In de eerste bijdrage die in dit boek is opgenomen, schetst deze auteur de krachtlijnen van het derdenbeding, in het bijzonder vanuit de invalshoek van de begunstiging bij levensverzekering. Het is essentieel hierbij voor ogen te houden dat het derdenbeding een beding is in de overeenkomst tussen de stipulant en de belover, waarbij deze laatste zich ten gunste van een derde verbindt. Deze gemeenrechtelijke theorie van het derdenbeding is van toepassing voor zover de wet op de landverzekeringsovereenkomst geen afwijkende regeling bevat of als deze wet geen oplossing biedt of niet van toepassing is.

In een logische volgorde wordt vervolgens in de tweede bijdrage in dit boek de verzekeringsrechtelijke regeling van de levensverzekering besproken. De auteur, Britt Weyts, hoofddocente aan de Universiteit Antwerpen, herinnert aan de

¹ Voor de handelseditie van dit proefschrift, zie N. CARETTE, *Derdenbeding*, Antwerpen, Intersentia, 2011, xxix + 892 p.

² Zie onder meer H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 1964, 644, nr. 651; P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, I, Brussel, Bruylant, 2010, 679, nr. 451; N. CARETTE, *Derdenbeding*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 7, nr. 7 en 147, nr. 147.

³ N. CARETTE, *Derdenbeding*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 7, nr. 7.

begunstiging bij levensverzekering als toepassing van de gemeenrechtelijke regeling van het derdenbeding en geeft aan in hoeverre de wet op de landverzekeringsovereenkomst hiervan afwijkt. Zij wijst ook op de gewijzigde rol van de levensverzekering, die heden ten dage meer en meer is uitgegroeid tot een onderdeel van het vermogen en tot een instrument van vermogensplanning, bijvoorbeeld de tak 23-verzekeringen.

De begunstiging bij levensverzekering doet ook vele vragen rijzen in de belangrijkste onderdelen van het familiaal vermogensrecht, namelijk het huwelijksvermogensrecht, het erfrecht en het schenkingenrecht. Dit komt doordat de wet op de landverzekeringsovereenkomst een dwingendrechtelijke regeling bevat van de gevolgen van het overlijden, los van die van het familiaal vermogensrecht. Dit spanningsveld heeft al geleid tot verschillende arresten van het Grondwettelijk Hof. In de derde bijdrage die in dit boek is opgenomen, analyseren Renate Barbaix, docente aan de Universiteit Antwerpen, en de reeds genoemde Nicolas Carette deze problematiek. Deze bijdrage is bijzonder actueel, want in het eerste deel ervan bespreken de auteurs het door de wet van 10 december 2012⁴ gewijzigde artikel 124 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst, dat de erfrechtelijke gevolgen van een (onrechtstreekse) schenking via de begunstiging bij levensverzekering in belangrijke mate heeft hertekend. In het tweede gedeelte van hun bijdrage gaan de auteurs in op het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de aanspraken op de verzekeringsprestatie, zoals geregeld in de artikelen 127 en 128 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst, en dit in het licht van de recente rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en het Hof van Cassatie.

Zeker nu de levensverzekering in toenemende mate een instrument van vermogensplanning is geworden, is het verantwoord dat in dit werk ook de fiscale gevolgen van de begunstiging bij levensverzekering worden behandeld. Dit gebeurt in de bijdrage van Elly Van de Velde, docente aan de Universiteit Hasselt en gastprofessor aan de Universiteit Antwerpen. Zij bespreekt zowel het fiscaal regime in de personenbelasting (al dan niet belastbare interesten en aftrek van de betaalde premies) als in de successierechten (waar de hoedanigheid van de begunstigde een belangrijke rol speelt).

Afsluitend bundelt Alain Laurent Verbeke, gewoon hoogleraar aan de KU Leuven, bij wijze van conclusie de krachtlijnen van de bijdragen van dit verslagboek samen met enkele beschouwingen daaromtrent.

De initiatiefnemer van de studienamiddag die tot dit boek heeft geleid, collega Nicolas Carette, verdient gelukwensen, want hij is erin geslaagd om de talrijke rechtsvragen die de begunstiging bij levensverzekering oproept, samen te brengen en in één enkel werk te (laten) behandelen. Ook de verschillende auteurs wens

⁴ Wet van 10 december 2012 tot wijziging van artikel 124 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst betreffende de inkorting van het kapitaal van een levensverzekering in geval van erfopvolging, *BS* 11 januari 2013.

ik te feliciteren met hun bijdragen, waarin zij een grondige analyse koppelen aan een praktijkgerichte benadering.

Doordat de begunstiging bij levensverzekering in dit boek vanuit diverse rechtstakken wordt belicht, zullen juristen uit verschillende beroepsgroepen (advocaten, notarissen, magistraten, verzekeringsjuristen, fiscalisten) er hun gading in vinden. Dit boek moge dan ook de ruime verspreiding kennen die het ten volle verdient.

INHOUD

Woord vooraf

Alois VAN OEVELEN	v
-------------------------	---

Krachtlijnen van het derdenbeding

Nicolas CARETTE	1
I. Inleiding	1
II. Toepassingsbereik derdenbeding: bestaansvoorwaarden	4
A. Algemeen	4
1. Voorwaarde m.b.t. dekkingsverhouding	5
2. Intentievoorwaarde	6
3. Vereisten m.b.t. (de aanwijzing van) de begunstigde	10
III. Gevolgen derdenbeding	12
A. Prestatieverhouding begunstigde – belover/verzekeraar	13
1. Inhoud en omvang van het recht van de begunstigde	15
2. Geldig (voort)bestaan en afdwingbaarheid van het recht van de begunstigde	19
B. Dekkingsverhouding bedinger/verzekeringnemer – belover/verzekeraar	21
1. Herroepbaarheid van het derdenbeding / precair karakter van de rechtspositie van de begunstigde	21
2. (Andere) aspecten van de rechtsverhouding tussen bedinger/verzekeringnemer en belover/verzekeraar (dekkingsverhouding)	25
C. Valutaverhouding tussen bedinger/verzekeringnemer – begunstigde	28
IV. Besluit	32

Verzekeringsrechtelijke aspecten van begunstiging bij levensverzekering

Britt WEYTS	33
I. Inleiding	33
II. De aanwijzing van de begunstigde	36
III. De identificatie van de begunstigde	38
A. Algemeen	38
B. Aanwijzing van echtgenoot	39
C. Aanwijzing van kinderen	40

D.	Aanwijzing van echtgenoot en kinderen gezamenlijk	40
E.	Aanwijzing van erfgenamen, erfopvolgers, rechtverkrijgenden	41
IV.	De herroeping van de begunstigde	44
V.	De aanvaarding van de begunstiging	45
VI.	Besluit	46

Familiaal vermogensrechtelijke aspecten van begunstiging bij levensverzekering

	Renate BARBAIX en Nicolas CARETTE	49
I.	Inleiding	49
II.	Het gewijzigde artikel 124 WLVO: erfrechtelijke gevolgen van onrechtstreekse schenking via begunstiging bij levensverzekering	50
A.	Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i>	51
B.	Geen vrijstelling van inkorting (meer).	63
C.	Wel (nog steeds) weerlegbaar vermoeden van vrijstelling van inbreng.	69
1.	Principiële vrijstelling van inbreng	69
2.	Tenzij de verzekeringnemer tot inbreng verplicht	71
a.	Hoe?	71
b.	Wanneer?	72
c.	Waar?	73
D.	Voorwerp van schenking is verzekeringsprestatie	75
E.	Toepassingsgebied <i>ratione temporis</i>	77
F.	Evaluatie	78
G.	Samenvattend stappenplan	79
III.	Artikelen 127-128 WLVO: huwelijksvermogensrechtelijke gevolgen	80

Fiscaalrechtelijke aspecten van begunstiging bij levensverzekering

	Elly VAN DE VELDE	91
I.	Afbakening	91
II.	Personenbelasting en diverse taksen	92
A.	Belastbare interesten	92
B.	Geen belastbare interesten	94
C.	Premies: van belastingvermindering tot premietaks.	95
1.	Vermindering van personenbelasting	96
2.	Premietaks	100
D.	Vrijgestelde of belastbare kapitaaluitkering indien geen anticipatieve heffing	101
III.	Successierechten.	102
A.	De werking en toepassing van artikel 8 W.Succ.	103
B.	Belastbaarheid van een voordeel aan de begunstigde langstlevende.	108
C.	Belastbaarheid en wettelijke erfgenamen-blothe eigenaars.	114
IV.	Lang leve de voorzienbaarheid, de eenheid en de eenvoud.	115

Conclusie. Levensverzekering: een fascinerende triangel waar muziek in zit

Alain Laurent VERBEKE	117
I. Derdenbeding.....	117
II. Aanduiding van de begunstigde	119
III. Erfrecht en huwelijksvermogensrecht	121
A. Erfrecht	122
B. Huwelijksvermogensrecht	124
IV. Fiscaal recht	129

